

SADRŽAJ

PREGOVOR	13
I DEO	15
1.1. EVROPSKA KONVENCIJA ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I OSNOVNIH SLOBODA	15
1.1.1. Opšti pogled na Konvenciju	15
1.1.2. Teritorijalna primena Konvencije	17
1.1.3. Isključivanje drugih načina za rešavanje sporova	17
1.1.4. Otkazivanje Konvencije	17
1.1.5. Obaveštenje generalnom sekretaru Saveta Evrope	18
1.1.6. Rezerve i deklarativne izjave uz Konvenciju	18
1.1.7. Granice evolutivnog tumačenja Konvencije o ljudskim pravima u praksi Evropskog suda za ljudska prava	20
1.2. MATERIJALNOPRAVNE ODREDBE KONVENCIJE	24
1.3. PRAKTIČNE POSLEDICE STUPANJA NA SNAGU PROTOKOLA 14 UZ EVROPSKU KONVENCIJU O LJUDSKIM PRAVIMA	36
1.3.1. Prethodno ispitivanje predstavki (tzv. proces filtracije predstavki) ...	37
1.3.2. Dodatni kriterijum za dopuštenost predstavki	38
1.3.3. Postupanje Suda u „slučajevima koji se ponavljaju“ (tzv. repetativni slučajevi) tj. slučajevima „dobro ustanovljene sudske prakse“	39
1.3.4. Sklapanje prijateljskih poravnanja	39
1.3.5. Izvršavanje presuda	40

1.4. OSNOVNA NAČELA POSTUPKA PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA I PRINCIPI ZA TUMAČENJE KONVENCIJE	42
1.4.1. Načelo supsidijariteta	42
1.4.2. Načelo demokratskog društva	43
1.4.3. Načelo srazmernosti	43
1.4.4. Načelo slobode u odlučivanju	44
1.4.5. Načelo pravne sigurnosti	44
1.4.6. Načelo pozitivnih obaveza	45
1.4.7. Načelo efikasnosti	48
1.4.8. Načelo zabrane zloupotrebe prava	48
1.4.9. Načelo o ograničavanju prava garantovanih Konvencijom	49
1.4.10. Principi za tumačenje Konvencije	49
1.5. EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA I SUD PRAVDE EVROPSKE UNIJE I ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA	51
1.5.1. Stranačka sposobnost Evropske unije i njenih država članica u postupku pred Evropskim sudom za ljudska prava	52
1.5.2. Primena i tumačenje prava EU u praksi suda u Strazburu	55
1.5.3. Principi koji su zajednički za Evropski sud pravde i Evropski sud za ljudska prava	57
1.5.4. Primena Evropske konvencije o zaštiti ljudskih prava i osnovnih sloboda u postupcima pred Evropskim sudom pravde ...	63
1.6. EVROPSKA POVELJA O OSNOVNIM SLOBODAMA I PRAVIMA	66
1.6.1. Poreklo i nastanak Povelje	66
1.6.2. Ugovor iz Lisabona i stupanje Povelje na snagu	67
1.6.3. Sadržina Povelje i njen odnos prema Evropskoj konvenciji o ljudskim pravima	68

II DEO

Poglavlje I - Učesnici u postupku	71
2.1. EVROPSKI SUD ZA LJUDSKA PRAVA	71
2.1.1. Istorijat Suda	71
2.1.2. Sedište Suda	72
2.1.3. Sastav Suda i izbor sudija	72
2.1.4. Organizacija i zasedanja Suda	73
2.2. PODNOSILAC PREDSTAVKE (APLIKANT)	75
2.2.1. Država kao podnosilac predstavke	75
2.2.2. Pojedinačne predstavke	77
2.3. ZASTUPNIK PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA	79
2.4. UMEŠAČ (INTERVENCIJA TREĆE STRANE)	82
Poglavlje II – Postupak pre prihvatljivosti predstavke	85
2.5. POKRETANJE POSTUPKA	85
2.6. PRAVO NA INDIVIDUALNU PREDSTAVKU I PITANJE PLAĆANJA TAKSI ZA PREDSTAVKU	88
2.6.1. Pravo na individualnu predstavku kao osnova sistema zaštite ljudskih prava pred Evropskim sudom za ljudska prava	88
2.6.2. Pokretanje ideje za plaćanje takse i pravo na individualnu predstavku	88
2.6.3. Različiti modaliteti za plaćanje taksi	89
2.6.4. Argumenti za i protiv uvođenja taksi	90
2.6.5. Zaključak o taksama	91

2.7. OMETANJE PRAVA NA PODNOŠENJE INDIVIDUALNE PREDSTAVKE	92
2.7.1. Uopšte o ometanju prava na podnošenje individualne predstavke ..	92
2.7.2. Načini ometanja prava na podnošenje individualne predstavke	93
a) Zastrašivanje podnosioca predstavke	93
b) Ometanje korespondencije podnosioca predstavke sa Sudom	94
v) Zatvaranje podnosioca predstavke u samicu	94
g) Ometanje kontakta sa advokatom	94
d) Pritisak jedne vlade na drugu vladu	95
d) Ometanje izvršenja presude Suda	95
e) Neizvršavanje privremenih mera	95
ž) Uskraćivanje neophodne pomoći podnosiocu predstavke	96
2.8. USLOVI ZA DOPUŠTENOST PREDSTAVKE	96
2.8.1. Status žrtve	97
2.8.2. Iscrpljivanje unutrašnjih pravnih lekova	100
2.8.3. Rok od šest meseci	107
2.8.3.1. Trajni karakter povrede	108
2.8.3.2. Nedelotvoran pravni lek	109
2.8.4. Anonimna predstavka	111
2.8.5. Istovetna predstavka	111
2.8.6. Predstavka podneta nekom drugom međunarodnom telu	112
2.8.7. Nespojivost predstavke sa odredbama Konvencije	113
2.8.7.1. Nespojivost racione loci	113
2.8.7.2. Nespojivost racione materiae	114
2.8.7.3. Nespojivost racione temporis	115
2.8.7.4. Nespojivost racione personae	116
2.8.8. Očigledno neosnovana predstavka	116
2.8.9. Zloupotreba prava na predstavku	119
2.8.10. Odsustvo »neznatne štete«	121
2.9. SUDIJA IZVESTILAC, ODBORI, VEĆA	126
2.9.1. Sudija izvestilac	126

2.9.2. Odbori	127
2.9.3. Veća	128
2.10. TROŠKOVI POSTUPKA I PRAVNA POMOĆ	128
2.10.1. Troškovi države respondententa	128
2.10.2. Troškovi podnosioca predstavke	129
2.10.3. Visina troškova	130
2.11. PRIVREMENE MERE	131
Poglavlje III – Postupak posle prihvatljivosti predstavke	133
2.12. NAČINI ZA UTVRĐIVANJE ČINJENICA PRED SUDOM	133
2.12.1. Pisana zapažanja	133
2.12.2. Uvidaj i saslušanje svedoka i eksperata na licu mesta	135
2.12.3. Usmena rasprava	136
2.13. NAČINI ZA OKONČANJE POSTUPKA PRED SUDOM	139
2.13.1. Donošenje presude	140
2.13.2. Zaključenje prijateljskog poravnanja	141
2.13.3. Davanje jednostrane deklaracije	144
2.14. OBRAĆANJE VELIKOM VEĆU	147
2.15. TUMAČENJE PRESUDE	148
2.16. REVIZIJA – ZAHTEV ZA PREISPITIVANJE PRESUDE	148
2.17. IZVRŠAVANJE PRESUDA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	149
2.17.1. Mere za izvršavanje pravosnažne presude Suda	151
2.17.1.1. Diseminacija doncte presude	151
2.17.1.2. Isplata pravičnog zadovoljenja	152

2.17.1.3. Individualne mere	156
2.17.1.4. Opšte mere	160
2.17.1.5. Nadzor nad sprovođenjem mera u cilju izvršavanja presuda Suda	165
2.17.1.6. Zaključak	170
2.18. PRECEDENTNA VREDNOST PRESUDA SUDA	171
2.19. POSTUPAK U VEZI S „PILOT PRESUDAMA“	172
2.20. POSTUPAK ZA DAVANJE SAVETODAVNIH MIŠLJENJA	176
2.20.1. Pravila u postupku za davanje savetodavnih mišljenja	176
2.20.2. Savetodavna mišljenja Evropskog suda za ljudska prava	177
III DEO	181
3.1. PRAVO NA ŽIVOT	181
3.1.1. Lišavanje života za vreme policijske akcije	183
3.1.2. Smrt lica u pritvoru	184
3.1.3. Samoubistvo u zatvoru	184
3.1.4. Ubistvo jednog zatvorenika od strane drugog zatvorenika za vreme izdržavanja kazne	185
3.1.5. Ubistvo koje je počinio zatvorenik u toku zatvorskog odsustva	186
3.1.6. Smrtna kazna	186
3.1.7. Prisilni nestanci	187
3.1.8. Pobačaj (abortus)	187
3.1.9. Ubistvo iz milosrđa	188
3.1.10. Primena vremenskog kriterijuma u slučaju smrtnih ishoda	188
3.1.10.1. Praksa Suda pre presude u predmetu Šilih	189
3.1.10.2. Praksa Suda u predmetu Šilih	190
3.1.10.3. Praksa Suda nakon presude u slučaju Šilih	192

3.2. ZABRANA ROPSTVA I PRINUDNOG RADA	197
3.2.1. Uvodna razmatranja	197
3.2.2. Zabrana prinudnog rada	197
3.2.3. Ropstvo ili ropски položaj	199
3.2.4. Trgovina ljudima	200
3.2.5. Zaključci	203
3.3. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U VEZI S JEMSTVOM	204
3.3.1. Razlozi za odbijanje jemstva	205
3.3.2. Uslovi u pogledu jemstva	207
3.3.3. Zaključak	209
3.4. LJUDSKA PRAVA PRIPADNIKA ORUŽANIH SNAGA	210
3.4.1. Pravo na život	211
3.4.2. Zabrana mučenja	212
3.4.3. Sloboda izražavanja	213
3.4.4. Pravo na pravično suđenje	213
3.4.5. Sloboda misli, savesti i veroispovesti	214
3.4.6. Zaključak	215
3.5. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U VEZI S ZAŠTITOM ČOVEKOVE OKOLINE	215
3.6. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U VEZI S ZAŠTITOM MANJINA	221
3.6.1. Pravo na poštovanje privatnog i porodičnog života	222
3.6.2. Pravo na obrazovanje	223
3.6.3. Zaštitita pripadnika manjina od lošeg postupanja i zlostavljanja, kao i od proterivanja	225
3.6.4. Zaključna razmatranja	226

3.7. PRAVO NA POŠTOVANJE PREPISKE I SLUČAJEVI OMETANJA PREPISKE PRED EVROPSKIM SUDOM ZA LJUDSKA PRAVA	227
3.8. PRETPOSTAVKA NEVINOSTI U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	230
3.8.1. Implicirana prava u okviru pretpostavke nevinosti	231
3.8.2. Teret dokazivanja	232
3.8.3. Kada ne postoji kršenje pretpostavke nevinosti?	233
3.8.4. Pretpostavka nevinosti u prekrivičnom postupku	233
3.8.5. Poštovanje pretpostavke nevinosti u Republici Srbiji	234
3.9. SLOBODA IZRAŽAVANJA	236
3.10. SLOBODA MISLI, SAVESTI I VEROISPOVESTI	240
3.10.1. Domašaj člana 9 Konvencije	240
3.10.2. Veza člana 9 sa drugim članovima Konvencije	241
3.10.3. Slučajevi vezani za Jehovine svedoke	242
3.10.4. Drugi slučajevi vezani za slobodu veroispovesti	243
3.10.5. Zaključak	245
3.11. SLOBODA MIRNOG OKUPLJANJA	245
3.11.1. Principi u jurisprudenciji Evropskog suda za ljudska prava na kojima se zasniva sloboda mirnog okupljanja	247
3.11.2. Zaključci	251
3.12. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U VEZI S ZAŠTITOM OD BUKE	253
3.13. PRAKSA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA U SLUČAJEVIMA NASILJA U PORODICI	259

3.14. PRAVO NA SUĐENJE U RAZUMNOM ROKU	264
3.14.1. Pojmovi – „građanska prava i obaveze“ i „krivična optužba“	265
3.14.2. Složenost pravnih i faktičkih pitanja konkretnog slučaja	268
3.14.3. Ponašanje podnosioca predstavke	272
3.14.4. Ponašanje sudskih i administrativnih organa tužene države	279
3.14.5. Značaj pitanja koje se raspravlja pred Sudom za podnosioca predstavke	284
3.15. ZAŠTITA LIČNIH PODATAKA U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	289
3.15.1. Pristup ličnim podacima	290
3.15.1.1. Podaci sadržani u tajnim dosijeima	290
3.15.1.2. Lični podaci u dosijeima socijalnih službi	291
3.15.1.3. Arhiviranje otisaka prstiju i uzoraka DNK	291
3.15.1.4. Nadziranje telefonskih razgovora i pošte od strane poslodavca	292
3.15.1.5. Uvid u medicinsku dokumentaciju	292
3.15.2. Snimanje i slikanje lica	292
3.15.3. Pozitivne obaveze države u vezi sa zaštitom privatnog života	293
3.15.4. Zaključak	294
3.16. PRAVO NA MIRNO UŽIVANJE IMOVINE	294
3.16.1. Restitucija imovine	296
3.16.2. Oduzimanje imovine u javnom interesu zbog nekog kažnjivog dela u praksi ESLJP	302
3.17. PRAVO NA OBRAZOVANJE U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	308
3.17.1. Pristup obrazovanju	309
3.17.2. Pravo na obrazovanje i diskriminacija	310
3.17.3. Pravo na obrazovanje u skladu sa filozofskim i verskim uverenjima	311

3.18. PRAVO NA PRISTUP SUDU	314
3.18.1. Uopšte o pravu na pristup Sudu	314
3.18.2. Odbačaj revizije kao razlog za isticanje povrede prava na pristup Sudu	317
3.18.3. Imunitet države i njenih predstavnika i pravo na pristup Sudu	318
3.19. ZAŠTITA IZBORNIH PRAVA U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	320
3.19.1. Opseg primene člana 3 Protokola I	321
3.19.2. Pravo glasa (aktivno biračko pravo)	322
3.19.3. Pravo glasa i kandidovanja zatvorenika	323
3.19.4. Pravo kandidovanja i učešće na izborima i u parlamentu (pasivno biračko pravo)	323
3.19.5. Zaključna razmatranja	326
3.20. ZAŠTITA LJUDSKIH PRAVA LICA SA DUŠEVNIM POREMEĆAJIMA U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	327
3.20.1. Pristup Sudu i drugim organima	327
3.20.2. Postupak za lišavanje poslovne sposobnosti	329
3.20.3. Lišavanje slobode lica sa duševnim poremećajima	332
3.20.4. Zlostavljanje	333
3.20.5. Zaključak	334
3.21. ZABRANA DISKRIMINACIJE I RAVNOPRAVNOST POLOVA U PRAKSI EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA	334
3.21.1. Uopšte o zabrani diskriminacije	334
3.21.2. Diskriminacija na osnovu pola	336
Osnovna literatura	341